

* Še nekaj iz potovanja cesarjevega po Moravskem. Ko je cesar prišel v moravski Beli Cerkvi na strelišče, so ondašnji judje tako tiščali na nj, da kmetje iz ondašnje popolno slovanske okolice niso mogli blizo. Ko so ga nemčurski judje glušili s svojimi hripavimi „Hoch!“ zadonel je iz srede velike množice valaških, lepo narodno opravljenih kmetov, tak krepak klic „Slava!“ da je cesar, očitno jako prijetno ginjen, med nje šel in jih vprašal v českem jeziku: „Odkud jste, hoši!“ (Od kod ste, fantje) — „Valaši od Roznova“ (Valahi z okolice Rožnove) je bil njih odgovor. — „Vypadáte statečnê, nám z vás radost“ (Vi brhko izgledate, imam z vami veselje) — je bil cesarjev odgovor. Zdajci pa zagrmí še krepkeje „Slava!“ kot prvi pot. To je, kakor priče zagotavlja, cesarja tako ganilo, da so solze veselja v njegovih očeh zaigrale.

Politične stvari.

Pozor Sloveni!

Iz Trsta dné 18. junija.

Ker Sloveni prihodnjič zopet v Ljubljani sprejmó hrvatskih gostov, je koristno v brambo skupnosti Habsburgske monarhije, a tudi za ves slovanski svet, ako oni, to je Sloveni, pri sprejemi pričakovanih bratov Hrvatov dobé pouk o neki knjigi, katero sta spisala Italijana Ruggiero Bonghi in Paolo Fambri, in ki je prišla nedavno v Benetkah na svetlo pod naslovom: „La Venezia Giulia, studi politico-militari“ (330 strani).

Prav za prav je le 30 strani dolgi predgovor gosp. Bonghija, kajti to, kar ima v sebi drugih 300 strani Fambrijevih, objavilo se je uže v „Antologia italiana“, ki izhaja v Rimu.

Bonghi in Fambri (prvi znamenit italijansk učnjak, žurnalist, glavni urednik Milanskemu časniku „Perseveranza“ in ud parlamentu, drugi stotnik italijanskemu ženijskemu oddelku) sta desničarja, zatorej pri tako zvani konservativni stranki italijanski. Trditi se more, da, če se gospóda ne laskata, narekoval je to nju knjigo največji strah pred oblastjo Nemcev in Slovanov, in v tem strahu pošiljata svoje tožbe in žalosti klice pred prestol Habsburgske dinastije, katero hočeta poleg rešiti pretečega pogina. Ta dva Italijana zahtevata, da se Italiji odstopi brez bôja: vse ozemlje, ležeče tostran črte „Reka — Ljubljana — Beljak“, zatorej vse Juliške Alpe, vštévši Triglava in Trbiž, tedaj: Gorica, Trst, Pulj, Postojna, Vrhnika, Vipava, Predil in dolina ob Soči. Alpe so po izjavi teh móž prirodni mejniki Italiji, in kdor živi ali vlada tostran Alp, vlada in živi v Italiji, — tako se bere v tem novem evangeliji! A ta dva Italijana sta pozabila, da so uže pred prihodom Italikov in Etrurkov iz srednje Evrope stale Alpe, da so namreč tudi sami Italijani in Toskani, to je na apeninskem poluotoki, usíljenci, kateri niso poznali prirodnih mej. (Primeri „Die Italiker in der Poebene“ von Wolfgang Helbig, Leipzig 1879.)

Bonghi in Fambri trdita, da brez pridruženja Juliških Alp Italija ne bode imela mirú pred napadi Nemcev in Slovanov, kateri preté tudi monarhiji iz Berolina in Moskve.

Da se rešite Italija in nje monarhija, naj naša dinastija, kakor zgoraj omenjeno, mirno odstopi Juliške Alpe, potem bi bila Italija pripravljena, hoditi s Habsburžani „čez trn in strn“, pomagali bi jim proti Slovanom, Nemcem, Magjarom in Grkom, Albanom in Armencem, da dobé tako na Balkanskem poluotoki odškodovanje za primorske in isterske Slovane, žrtvovane

Italiji. Da se pravi „odstopiti Triglav in Postojno“ raztrgati slovensko deželo, to ne briga Italijanov, kajti Sloveni bi ne bili imeli nikdar prekoračiti Juliških Alp, nikdar ne priti v Italijo (sic!), Bog je stvaril Alpe samo za — Italijane!

Ker so tudi Gladstona opozorili na to, da je Tržaško vprašanje v pravem pomenu besede slovensko vprašanje, kar so strogo dokazale „Novice“, presojoč Branického knjigo „Les Nationalités Slaves“ v števil. 46. dne 12. novembra leta 1879., bilo bi napačno, če bi se tudi zdaj ne opozorili Sloveni na terjatve Italijanov, da ima naš viteški vladar — Italiji na ljubav — dati izpod oblasti iz golega strahú pred domišljanimi nevarnostimi od Berolina in Moskve zvesto svoje slovensko ljudstvo, katero je zá nj tolikrat prelivalo svojo srčno kri, ter si iskati zato odškodovanja na iztoki!

Državno-modra Bonghi in Fambri povesta odkritosrčno, da, ako se omaje ali celó odstrani monarhija Habsburgska, bila bi to za Italijo največa nesreča, kajti potem bi prišli v Trst Nemci ali Slovani (celó Rusi) in Italija bi potem v Evropi ne imela pomembe, taka bliža Nemcev in Rusov bi Italijo zadušila.

„Zato Habsburžani“ — prosita Bonghi in Fambri — „odstopite nam Juliške Alpe, potem smo rešeni vsi in združeni za vselej!“

Dokler se ne vresniči ta „blazna“ želja, priporoča se tržaškemu Italijanom biti modrim, a tačas naj na vso moč italijanizujejo Primorce in Istrane, da se potem, kadar se ima zvršiti združenje, ne bode tožilo o zatiranem narodnostnem principu.

Najivna teorija o „prirodnih mejah“ se je ravno v novejšem časi popolnem ovrгла, in gospoda Bonghi in Fambri naj le studirata leta 1878. v Lipsiji izdano knjigo Julij Fröblovo o politiki, da se uvérita, kako ni vredno blebetanje o „prirodnih mejah“ več resne kritike. K večjemu bi se moglo še več izgubiti, kakor se je zgodilo Francozom ob Renu, ako tudi sta Bonghi in Fambri to uže prej videla in na pr. premaknenje meje do Adiže imeujeta Italijanom sovražno perfidijo. Vse je perfidno, kar ne ustreza Italijanom, a cesar zahtevajo sami, to jim je sveto po prirodi, al ta ne pozná nikakeršnih narodnostnih privilegij, nobene Beatrice in Lavre, ampak samó možki boj za življenje.

Nevoljnim nam je še opomniti, da se nahaja v tej knjigi tudi še pismo necega Ogra, kateri se baha, da se je na italijanskih in ogerskih tléh boril proti Habsburžanom, in obeta, da bodo Ogri napeli vse žile, da se Juliške Alpe in vsi Sloveni odstopijo Italiji, ako le Italijani pomagajo, da Habsburžani in Ogri pridobé za odškodovanje toliko zemlje in ljudstev na poluotoki, kolikor je treba in mogoče.

Oča Triglav! pošlji svoje bliske in stréle na vse tiste predrzne, pregrešne misli, vzbujaj nevoljo vseh Slovanov in jezo vseh Slovanov od Trsta do Maribora, od Indra do Kvarnerskih otokov, in poostri naše orožje, da, ako se ni móči ogniti boju, poženemo nazaj nenasitljive Latince s krvavimi glavami.

Obravnave deželnih zborov.

Deželni zbor Kranjski.

3. seja 19. dne junija.

Gospod c. kr. deželni predsednik objavlja, da je presvitli cesar iz svoje zasobne blagajnice po toči poškodovanim Dolenjcem krškega in novomeškega okraja daroval 4000 gold. podpore. V zahvalo vsa zbornica

Njeg. Veličanstvu navdušeno izklikne trikrat „Slava“ in „Hoch“! —

Razne peticije izročé se dotičnim odsekom.

Poslanec Lukmann poroča v imenu finančnega odseka gledé dnevsčin deželnih poslancev in zbor sprejme sledeče nasvete: 1) Dnevščine se pričnó s tistim dnevom, ko je poslanec prihod vpisal v imenik, kateri se koj od začetka deželnega zbora razpoloží. 2) Dnevščine se ustavijo vsakemu poslancu, ki odpust zadobi, ali če brez odpusta iz deželnega zbora izostane, in sicer se mu ustavijo dnevščine za čas odpusta ali njegove nenavzočnosti, ako nenavzočnost ni po bolezni utemeljena. 3) Ako se seje deželnega zbora za 8 ali več dni pretrgajo, se ustavijo dnevščine vsem poslancem, razen tistim, kateri pri delajočih odsekih neprestano sodelujejo; zvonaj Ljubljane stalno bivajočim poslancem pa, ki se v takem prestanku zbora na svoj dom vrnejo, se potni stroški, kakor v začetku in koncu sesije povrnejo, a le takrat, če na dotične dni spadajočih dnevsčin ne presežejo. — Po predlogu dr. Poklukarja stopijo ti sklepi takoj v veljavo.

Potrdita se proračuna zaklada učiteljskih pokojnin za leto 1880. (potrebščine 15303 gold., zaklada 6708 gold., primanjljeja 8595 gld.) in za l. 1881. (potrebščine 16.393 gold., zaklada 7048 gold., primanjkljeja 9345 gold.); primankleja pa se imata pokriti iz deželnega zaklada. Pri tej priliki se dovoli učiteljski siroti Vilhelmini Tribučevi miloščina s 50 gold. na leto, učitelju Gregorju Palčiču pokojnina s 180 gold. na leto, in učiteljski vdovi Jozefi Jeromovi z otrokoma po 190 gld. na leto.

Nekatere deželno-odborne predloge se izročé dotičnim odsekom.

Dr. Vošnjak predlaga v imenu finančnega odseka, naj deželni zbor dovoli Pavlu Skaletu, živino-zdravniškemu učencu 100 gold. podpore za l. 1880, podpornemu društvu slovanskih vseučiliščnikov v Gradci 100 gold. podpore za leto 1880. ter v podporo učencev na podkovijski in živinozdravniški šoli v Ljubljani 180 gold. podpore za leto 1880. in 180 gold. za leto 1881., deželni odbor pa se pooblasti, te podpore privoliti 3 kranjskim učencem navedenega zavoda po 60 gold. — Uradniški vdovi Uršuli Zanoškarcu se miloščina po 120 gold. na leto podaljša za 3 leta pričenshi od 1. aprila leta 1881., — Francu Bajcu, pazniku prisilne delalnice, se mesečna miloščina po 5 gold. podaljša na 3 leta, pričenshi od 1. aprila l. 1881., Francu Zajcu, pazniku prisilne delalnice, ki stopi iz službe, se dovoli 388 gold. odpravnine. — Sledečim slikarjem se dovolijo podpore, in sicer Ljudevitu Grilcu 100 gold. za leto 1881., Avgustu Šlegelju 50 gold. za leto 1880. in Ferdinandu Veselu 50 gold. za leto 1880. — Prošnja ljubljanskih gonjačev Jozefa Altmana, Janeza Šifrerja, Karola pl. Novaka, Matija Epiha in Petra Mileka za stalno nameščenje se ni vslišala, a pooblastuje se deželni odbor po predlogu poslanca Laschana, da prošnje doslužnih onemoglih gonjačev za miloščine priporočati sme deželnemu zboru, do tje pa dovoljevati podpore.

Poslanec Potočnik je v imenu gospodarskega odseka poročal o prošnji občine Smerje zastran podpore za stavbo nekega mostú. Prošnja se je izročila deželnemu odboru, da to reč bolj natanko pregleda in potem primerno podporo dá iz deželnega zaklada. Dalje nasvetuje: 1) naj se občini Osivniški v okraji kočevskem za zidanje mostú čez Čubranko pri Papeži 500 gold. podpore dovoli iz deželnega zaklada s tem pogojem, da občina sama poplača mojsterska dela in potrebni material ter tudi skrbi za daljno dajatev v blagu; potem 2) naj se podobčini Vrbovo v okraji bistrškem

za dodelani most čez hudournik Spodsirmo dovoli 75 gold. podpore iz deželnega zaklada pod enakimi pogoji, kakor občini Osivniški; — oba ta predloga bila sta sprejeta. — Cestnemu odboru idrijskemu se je dovolilo 25%, radeškemu 19%, velikolaškemu 15% in krškemu 15% cestne priklade za l. 1880.

Poslanec Detelja v imenu gospodarskega odseka nasvetuje, naj se ubogi občini Suhor za konjaške stroške vsled goveje kuge dovoli 60 gold. izvanredne podpore. Poslanec Klun predlaga, naj se jej povrnejo vsi dotični konjaški stroški v znesku 99 gold. 95 kr.; poslanec dr. Bleiweis živo priporoča Klunov predlog, kazaje, da je zeló revna ta občina in kako hudo je bila zadeta po živinski kugi; poslanec Deschmann temu nasprotuje, češ, da bi bili občani lahko sami zagrebli mrhovino in si tako prihranili konjaške stroške; dr. Bleiweis zavrača očitaje Deschmannovo sklicaje se na svoje lastne večletne skušnje o kugi, pred katero vsak občan beží, da ne bi te pošasti zanesel med svojo živino. Zraven Deschmanna še vitez Vesteneck spodbija Klunov predlog, ki potem tudi ne obvelja, temveč se sprejme odsekov nasvet. — Baron Taufferer v imenu gospodarskega odseka poroča o prošnji cestnih odborov Ribnica, Kočevje Logatec in Lož za dovolitev štirih mitnic ali pa, naj se najbolj rabljene ceste izročé v deželno oskrbovanje, ter zato nasvetuje, naj se prošnja izroči deželnemu odboru v preiskavo. Poslanec Lukmann nasprotno predlaga, naj se prošnja takoj odbije. Poslanec Pakiž v daljšem govoru razlaga, da to, kar odsek danes nasvetuje, nasvetoval je uže zdavnej, a ostalo je pri starem; ceste so tako silno povožene, da so ljudje prisiljeni, jih vedno posipati; poleg tega so ti kraji ubožni in prebivalci morajo tlako delati za vozničke. Lahko je pri zeleni mizi postave delati in ukazovati, ali v praktičnem življenji se stvar pokaže drugače. Končno govornik nasvetuje, naj se navedenim cestnim odborom za vzdrževanje cest dovoli po 1000 gold. podpore. Baron Taufferer spodbija Pakižev nasvet, ki se pri glasovanji tudi ne sprejme, ampak obvelja odsekov predlog. — Vitez Gariboldi nasvetuje v imenu gospodarskega odseka, naj soseski Jakovice dovoli, da neko vojaško odškodnino s 127 gld. 98 kr. porabiti sme za plačilo zaostalega davka, in soseski Bogu, da vojno odškodnino v znesku 121 gld. 89 kr. porabi za preložitve občinske ceste; oba nasveta obveljata. — Konečno poročevalec Deschmann v imenu gospodarskega odseka predlaga, naj se prošnja učitelja Matija Ranta na Premu izroči deželnemu šolskemu svetu s priporočilom, naj upljiva na napravo in vzdrževanje šolskih vrtov, če treba morda z državno pomočjo. Nasvet ta, toplo priporočan po poslancu Robiču, se je sprejel.

Deželni zbor goriški.

V 3. seji (11. junija) so bile razpravljene — razen v zadnjem listu „Novic“ omenjenega šolskega predloga — še te-le reči. „Slogina“ peticija zadevajoča prenarredbo županij slovenskih je izročena deželnemu odboru, da do prihodnje sesije to stvar prevdari in dotični načrt postave napravi. — „Slogina“ peticija zastran prenarredbe sedanjih dež. cestnih postav je tudi deželnemu odboru izročena, da si bode prizadeval doseči, da prevzame nekatere skladavne ceste država, pa da v prihodnji sesiji svoje nasvete podá. Druge točke dnevnega reda obsega zgolj lokalne reči.

V 4. seji 15. junija je vladni komisar gosp. baron Rechbach predstavil novega namestnika deželnega glavarja dr. J. Tonkli-a (imenov. z najvišim skle-

pom od 12. t. m.). Tisti dan v Cervinjanu izvoljeni*) poslanec c. k. baron De Pretis — že od začetka se je v zbornici pričujoč — je opravil obljubo. — Na dnevnem redu so proračuni raznih zalogov za leti 1880. in 1881. Potrdili so se računski sklepi za pretekli 2 leti. Kar se tiče Werdenbergovega zaloga (to je, tistega, iz katerega dobivajo gimnazijski učenci v nadškofovem mladenškem semenišči svoje stipendije), odbijalo se je dosihmal po 5% za oskrbovanje tega zaloga. Te stroške je prevzel zdaj deželni zalog in je s tem Werdenbergovemu prihranjenih 181 gold. (Poročal je o tem dr. Maurovič.) [NB. Kogar mika naš deželni zbor, naj bere v zadnji „Soči“ (od 18. jun. št. 25) dopis „iz Gorice“. Dovtipa se mu ne manjka.] — Prihodnja seja bo 23. junija t. l.

Deželni zbor Tržaški.

V seji 14. dne t. m. je zbor sprejel resolucijo, naj se prošnja do vlade za ustanovitev pravne akademije z laškim učnim jezikom ponovi.

Deželni zbor štajarski.

Liberalna nemčurska večina je izrekla, da deželni zbor ni kompetenten, obravnavati predlog poslanca Karlona o premembi postave za ljudsko šole! — To je pač najbolj priložna pot, odstraniti predlog, katerega temeljito izpodbijati si sami liberalci ne upajo.

Deželni zbor salcburški.

Liberalna manjšina se ne kuja več in je zopet prišla v zbor. Za deželnega glavarja na novo imenovani deželni glavar grof Chorinsky je v govoru svojem povdarjal, da stoji v vrsti konservativne stranke in da tej stranki zvest ostane tudi vprihodnje. Za deželnega glavarja namestnika je imenovan kanonik Lienbacher.

Spominski listi.

Njihova Prezvzišenost

gospod dr. Andrej Gollmayr

25 let kneznadškof v Gorici.

II.

Vse ulice, po katerih so se imeli peljati prevzvišeni knez, bile so preproge, bogato ozališane; povsod cvetlice od tržaške ceste do grof Lanthieri-evega poslopja (tik kapele sv. Antona). Nadškofijsko poslopje so namreč popravljali in ni bilo delo še končano, zato so Nj. prevzvišenost do meseca avgusta stanovali v omenjeni palači, ki je tudi zato imenitna, ker je papež Pij VI. v nji stanoval. Po ulicah je bila razpostavljena šolska mladina, vojaščina z mestno (novo urejeno in pomnoženo godbo) in 60 belo oblečenih deklic s cvetlicami v jerbaških. Prvostolna duhovščina z bogoslovci je čakala pri prvostolnici; vsa druga mestna duhovščina in mestna gospóska z županom pa pred mestom. Dva kanonika sta bila šla preč. popotniku do Nabrežine naproti. Tam — na meji nadškofije — je stal lep slavo- volok. Od Nabrežine do Gorice so se peljali nadškof malo da ne skozi in skozi med dvema vrstama ljudi. V Mirnu (1 uro hodá od mesta) sta čakala višega pastirja kapit. vikár baron Codelli in okrožni glavar Franc baron Buffa s svojimi višimi uradniki in lepo množico kočij goriških plemenitašev. O poli dvanajstih — ko

se je bilo v Mirnu znamenje dalo, se strelom — so zadoneli zvonovi po vsem mestu. Čez kratke pol ure je pridrdrala željno pričakovana kočija do pred mesta, kjer je župan dr. K. Doliak kneza dostojno pozdravil. *) V kočiji zraven Nj. prevzvišenosti je sedel kapiteljski dekan Jan. Ev. Mozetič (bivši prof. bogoslovja in misijonar v Ameriki). Pred prvostolno cerkvijo je sprejela višega pastirja duhovščina pred omenjena in spremila jih k navadnemu češčenju presv. R. Telesa. Na stopnjicah grof Lanthieri-evega poslopja sta čakala že spet prošt Codelli in okrožni glavar Buffa. Zbrani so bili tam tudi bogoslovski profesorji. Navadno sprejemanje razne višje gospóde je trajalo do ene ure popoldne. Nebo je bilo tanko oblačno, torej sijajnemu vhodu prav ugodno. Od smrti nadškofa Franca Ksav. Lušina 2. maja 1854. leta do prihoda novega nadškofa je bilo preteklo 13 mesecev in 16 dni.

Pravi svatbeni dan goriške cerkve je bil 24. dan junija (nedelja). Navada je pri nas, da se nadškofje iz cerkvice centralnega semenišča vpeljavajo v prvostolnico. Tako je bilo tudi l. 1855. Po tihi maši v omenjeni kapeli, ki jo je bral ravnatelj semeniščni rajnik Anton Kafol, vzdignila se je svečana procesija prav tako urejena, kakor na presv. R. Telesa dan. Duhovščina je pela razne cerkvene pesmi in psalme (na pr. „Benedictus“, „Iste confessor“, „Ave maris stella“, „Confitebor“ ps. 110.). Ko so novi metropolit stopili čez prag svoje prvostolnice, zapeli so pevci — v tem trenutku sosebno pomenljivi in ginljivi „Ecce sacerdos magnus“. Po navadni tihi molitvi pred altarjem presv. sakramenta se je pel „Te Deum“ (koralno). Molitev „za škofa“ po zahvalnici je pel prošt Codelli (stoječ na listni strani). Nadškof ki so med tem stali pred altarjem, pomaknejo se zdaj do stopnjic svojega prestola in poslušajo — sedé na faldistoriji — branje raznih uradnih pisem.

Po tem še le je prišlo to, kar je pravo jedro škofovskega vmestovanja: Novi nadpastir so vzeli v posest častitljivi prestol oglejsko-goriške cerkve.

Zdajci jim je prošt in prvostolnega kapiteljna vikarij, baron Codelli, v svojem in vse nadškofije imenu prisrčno (v latinskem jeziku) čestital. Po Nj. prevzvišenosti zahvalnem odgovoru se je pričelo poklanjanje vse nazoče duhovščine. Sklenilo se je to ponavljanje duhovskih obljub z molitvijo na čast ss. Hilarija in Tacijana, prvostolne cerkve patronov. Slednjič so peli nadškof prvo pontifikalno mašo in podelili na zadnje popolnoma odpustek. Vsa svečanost je trajala od 8¹/₄ do 12. ure. *) Eno uro po maši so vzeli nadškof nadškofijsko poslopje, vrt in sploh vse, kar k „mensi“ spada, formalno v posest. Ob treh je bil slavnostni obed v grof Lanthieri-evi hiši (za 50 oseb). Dokaj pomenljiva je tedanja napitnica nadškofova (papežu in cesarju ob enem), katere jedro gledé na cesarja je bilo, da „spone avstrijske cerkve razbija“, — in razbil jih je tisto leto, 18. avgusta (konkordat). — Nekaj dni po vmestitvi — sv. Petra in Pavla dan — so viši pastir v prvo birmovali.

Po vseh teh — malo da ne celi mesec junij trajajočih — svečanostih se je z drugo polovico leta 1855. pričelo novega nadškofa tiho pa zdatno pastirsko delovanje. Dela sicer od nekdanj vajeni — imeli so vendar že prva leta priliko, poskusiti, da škofovska služba ni le čast, temuč tudi breme. Težko je daleč

*) Kakor prihod Nj. prevzvišenosti 18. junija, tako so tudi intronizacijo Njihovo povelicevali raznoteri spisi v slovenskem, italijanskem, furlanskem, nemškem in hebrejskem jeziku. Mnoge pesmi (tudi slovenske) so bile po oglih prilpljene.

*) Izvoljen enoglasno z 67 glasovi.